

10.11.2015

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta (HE 79/2015 vp).

Totean Opetushallituksen puolesta lausuntona otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä seuraavaa:

Taustaa

Valtioneuvosto on päättänyt indeksikorotusten jäädyttämisestä opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla vuosina 2016-2019 osana valtioneuvoston päättämiä valtiontalouden sopeuttamistoimia. Hallitusohjelmaan valtiontalouden sopeuttamistoimenä kirjattu indeksijäädytys koskee opetus- ja kulttuuriministeriön kaikkia valtionosuuksia.

Esityksellä ei ole vaikutusta valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon. Indeksikorotusta vastaavan säästön vuoksi koulutuksen ja opetuksen järjestäjäkunnat ja muut koulutuksen ja opetuksen järjestäjät sekä oppilaitosten ylläpitäjät joutuvat sopeuttamaan toimintaansa, koska rahoituksessa ei huomioida kustannustason muutosta. Tämä edellyttää koulutuksen ja opetuksen järjestäjäkuntien ja muiden koulutuksen ja opetuksen järjestäjien sekä oppilaitosten ylläpitäjien toiminnan sopeuttamista käytettävissä olevien resurssien määrään, toiminnan tehostamista ja kustannusten alentamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on ottanut esityksessä huomioon valtiovarainministeriön lausuntokierroksen aikana esittämän näkemyksen siitä, että indeksijäädytysten ja muiden valtionosuussäästöjen vaikutus tulee säätää määräaikaisuuden (2016 - 2019) sijasta pysyväksi. Hallituksen esityksen taloudellisten vaikutusten arvio on kuitenkin tehty vain vuoden 2016 tasolla. Asiaa on perusteltu indeksivaikutuksen riippuvuudella peruspalvelujen valtionosuusindeksin kehityksestä sekä sillä, että opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistämässä selvitystä säästöpäätösten vaikutuksista sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen kannalta.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan esityksen vaikutukset kohdistuvat kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien rahoitukseen ja toimintaan tavalla, jonka edellyttämien sopeuttamistoimien ja vaikutusten laajempi analysointi edesauttaisi koulutuksen järjestäjien varautumista muutokseen. Opetushallitus on käydyn lausuntokierroksen aikana kiinnittänyt huomiota esityksen vaikeaselkoisuuteen rahoituslain osalta sekä siihen, että säästöjen taloudelliset vaikutukset on esityk-

sen taloudellisia vaikutuksia arvioivassa luvussa esitetty varsin yleisellä tasolla. Opetushallitus yhtyy lausuntokierroksen aikana ilmenneisiin huoliin säästötoimien

mentoimenpiteen ja aikaisempien säätopäätösten todennäköisestä kumulatiivisesta vaikutuksesta ja sekä heijastumisesta koulutuksen laatuun ja kehittämisen pitkäjännitteisyyteen.

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön rakenteiden ja rahoituksen uudistamista koskeva laki (579/2015) ja valtioneuvoston asetus (611/2015) tulevat voimaan 1.1.2016. Lain mukaan yksikköhinnat vapaassa sivistystyössä lasketaan varainhoitovuodesta 2016 lukien edeltävää vuotta edeltäneen vuoden toteutuneiden kustannusten pohjalta vuosittain jakamalla oppilaitosten toiminnasta aiheutuneet käyttökustannukset asianomaisen kalenterivuoden toteutuneiden suoritteiden määrällä. Yhtenä uudistuksen seurausvaikutuksena tavoitellaan oppilaitosten tilanteen vakiinnuttamista aikaisempien vuosien suoritetilpailun sijasta.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan indeksikorotuksien jäädyttäminen on jo aikaisemmin toimeenpantujen säästötoimien jälkeen vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjille vähiten haittaa tuottava sekä lievimminkin koulutustarjontaa leikkaava toimenpide. Näin menetellen koulutusta voidaan tuottaa lähes aiempi suoritemäärä tarjonnan olennaisesti kaventumatta.

Säästöjen kumuloituminen vaikeuttaa kuitenkin vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien toimintaa pitkällä tähtäimellä. Pidempään jatkuvana vapaan sivistystyön aleneva määrärahakehitys voi heijastua toimintamahdollisuuksiin sekä koulutuksen saavutettavuuteen kielteisesti.

Indeksien jäädyttämisen kautta koulutustarjonnan hinnoitteluun syntyvät korotuspaineet ovat ristiriidassa väestörakenteen monipuolistumisen ja erilaistumisen kanssa etenkin maahanmuutto- ja kasvuaalueilla sekä kohdistuvat kielteisesti aliedustettujen väestöryhmien koulutusmahdollisuuksiin koko maassa. Säästöjen kumuloituminen vaikeuttaa niiden valtion talousarvioesitykseen sisältyvien tuloksellisuustavoitteiden toteutumista, joiden mukaan aikuiskoulutuksen osamispohja laajenee ja aikuisista osallistuu koulutukseen vuosittain 60 %.

Opetushallitus katsoo, että

- esityksen taloudelliset vaikutukset on esitetty pysyväksi tarkoitetun lain kohdalla yleisellä tasolla ja että
- esitykseen tulisi sisällyttää esitettyä parempi analyysi esityksen taloudellisista vaikutuksista - huolimatta käynnistymässä olevasta selvityksestä koskien säätopäätösten vaikutuksista sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.